

Inarijärven osayleiskaavan SL-1 alueelle rakentaminen

Kunnanhallitus 23.03.2026
53/10.02.02/2026

Valmistelija

Kaavoitusinsinööri ja tekninen johtaja

Inarijärven osayleiskaava:

Inarijärven osayleiskaava on tullut voimaan 17.6.2020. Inarijärven osayleiskaavassa on ratkaistu asuin- ja lomarakennusten ja matkailupalvelualuiden rakentaminen (AP-, AP-2-, RA-, RA-4, RA-5, RA-6 ja RM-alueet) Inarijärven ranta-alueelle. Osayleiskaavaan on lisäksi osoitettu muutamia kalakenttäalueita (KK), jotka on tarkoitettu käytettäväksi kalastusta elinkeinonaan harjoittavien tukikohta-alueena sekä valtiovallan huolto- ja valvontakämppejä osoittavia paikkoja (RH/v). Kaavamääräysten mukaan yleiskaavaa voidaan käyttää ranta-alueilla rakentamisluvan myöntämisen perusteena yllä mainituilla alueilla.

Rakentamiseen osoitettujen aluiden lisäksi Inarijärven osayleiskaavassa laajoja alueita on osoitettu mm. seuraavilla merkinnöillä:

MP Maa- ja metsätalous- sekä poronhoitovaltainen alue

Alueella turvataan nykyisten elinkeinojen, kuten maa- ja metsätalouden sekä valtionmaalla myös poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen harjoittamismahdollisuudet. Aluetta voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta merkittävästi haittaamatta myös muihin käyttötarkoituksiin. Alueella sallitaan metsälainsäädännön ja metsänhoitosuosituksen puitteissa tapahtuva metsien hoito ja käyttö. Erityislainsäädännön perusteella voidaan osoittaa valtionmaan rantavyöhykkeelle luontais- ja sivuelinkeinojen kannalta välttämättömiä rakennuksia. Rantavyöhykkeellä em. rakennuspaikan rakennusten yhteenlaskettu kerrosala on enintään 40 k-m².

MPY Maa- ja metsätalous sekä porotalousvaltainen alue, jolla on ympäristöarvoja

Alueella on sallittua vain maa- metsätaloutta sekä valtionmaalla myös poronhoitoa palveleva rakentaminen (MRL 43.2§). Rakentamisen sopeuttamiseen maisemaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Alueella sallitaan metsälainsäädännön ja metsänhoitosuosituksen puitteissa tapahtuva metsien hoito ja käyttö seuraavin poikkeuksin/täsmennyksin: Alueella ei saa tehdä avohakkuita eikä rantoja rajaavaa puustoa saa kokonaan poistaa (MRL 41.2§).

MPU Maa- ja metsätalous- sekä porotalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta

Alue muodostaa ekologisen käytävän ja se mahdollistaa viheryhteystarpeet. Alueen käytön suunnittelussa on metsätalouden ja valtionmaalla myös poronhoidon harjoittamismahdollisuuksien säilyttämisen lisäksi kiinnitettävä huomiota ulkoilumahdollisuuksien parantamiseen ja ulkoilusta aiheutuvia haittoja vähentävien ulkoilupolkujen ja -reittien järjestelymahdollisuuksiin. Alueelle suuntautuu ulkoilupainetta ja sillä on ulkoilun ohjaamistarpeen vuoksi tarkoitus toteuttaa ulkoilureittejä levähdys- ja muine tukialueineen. Alueella on sallittua vain maa- ja metsätaloutta sekä valtionmaalla myös poronhoitoa palveleva rakentaminen (MRL 43.2§). Rakentamisen sopeuttamiseen maisemaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Alueella sallitaan metsälainsäädännön ja metsänhoitosuosituksen puitteissa tapahtuva metsien hoito ja käyttö alueen erityisluonteen edellyttämällä tavalla siten, että maisemalliset ja muut ympäristölliset arvot säilyvät.

SL-1 Luonnonsuojelualue

Inarijärvi on suojeltu luontodirektiivin mukaisena SCI-alueena (Natura-alue). Alue kuuluu myös rantojensuojeluohjelmaan. Alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja. Toimenpiteet, jotka ovat tarpeen suojeluarvojen säilyttämiseksi tai palauttamiseksi, kuitenkin sallitaan.

Rantojensuojelualue

Alue kuuluu valtioneuvoston periaatepäätöksen 20.12.1990 mukaiseen rantojensuojeluohjelmaan.

Poikkeaminen yleiskaavasta

Alueidenkäyttölain 72 §:n mukaan:

Meren tai vesistön ranta-alueeseen kuuluvalla rantavyöhykkeelle ei saa rakentaa rakennusta ilman asemakaavaa tai sellaista oikeusvaikutteista yleiskaavaa, jossa on erityisesti määrätty yleiskaavan tai sen osan käyttämisestä rakennusluvan myöntämisen perusteena.

Rakentamislaki 50 § Yleiskaavan rakentamisrajoitukset:

Rakentamislupaa rakennuskohteen rakentamiseen ei saa myöntää siten, että vaikeutetaan yleiskaavan toteutumista. Lupa on kuitenkin myönnettävä, jos yleiskaavasta johtuvasta luvan epäämisestä aiheutuisi hakijalle huomattavaa haittaa eikä kunta tai, jos alue on katsottava varatuksi muun julkisyhteisön tarkoituksiin, tämä lunasta aluetta tai suorita haitasta kohtuullista korvausta (ehdollinen rakentamisrajoitus). Haittaa arvosteltaessa ei oteta huomioon omistussuhteissa yleiskaavan hyväksymisen jälkeen tapahtuneita muutoksia, ellei niitä ole tehty yleiskaavan toteuttamista varten.”

Rakentamislaki 57 §:n mukaan

Kunta voi erityisestä syystä myöntää luvan poiketa alueidenkäyttölaissa säädetystä tai sen nojalla annetusta ja tässä laissa säädetystä tai sen nojalla annetusta säännöksestä, määräyksestä, kiellosta tai muusta rajoituksesta.

Poikkeamista ei kuitenkaan saa myöntää, jos se

- 1) aiheuttaa haittaa kaavoitukselle, kaavan toteuttamiselle tai alueiden käytön muulle järjestämiselle;*
- 2) vaikeuttaa luonnonsuojelun tavoitteiden saavuttamista;*
- 3) vaikeuttaa rakennetun ympäristön suojelemista koskevien tavoitteiden saavuttamista;*
- 4) johtaa vaikutuksiltaan merkittävään rakentamiseen tai muutoin aiheuttaa merkittäviä haitallisia ympäristö- tai muita vaikutuksia.*

Kolttalaki ja siihen perustuva rakentaminen

Kolttalain 1 §:n 1 momentin mukaan tämän lain tavoitteena on edistää kolttäväestön ja -alueen elinolosuhteita ja toimeentulomahdollisuuksia sekä ylläpitää ja edistää kolttakulttuuria. Lain 9 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kolttaluonnon alueella asuvalla kolttalla on tällä alueella sijaitsevilla valtion maa- ja vesialueilla ilman eri korvausta oikeus sijoittaa metsähallintoviranomaisten luvalla muun muassa kalapirtejä tarvittaville paikoille. Varsinainen rakentamisoikeus ratkaistaan rakentamislain ja alueidenkäyttölain (ent. maankäyttö- ja rakennuslain) mukaisissa lupamenettelyissä, jolloin sovellettavaksi tulevat luvan myöntämisedellytysten ohella luonnonsuojelulain säännökset.

Inarijärven osayleiskaavan MP-, MPY- ja MPU-alueilla erityislainsäädännön perusteella on mahdollista osoittaa luontais- ja sivuelinkeinojen kannalta välttämättömiä rakennuksia mikäli rakentamisen ehdot täyttyvät. Näiden

alueiden osuus kaavassa on kuitenkin vähäinen, johtuen Inarijärven kuulumisesta Natura- ja rantojensuojelualueeseen.

Koltta-alue sijoittuu enimäkseen Inarijärven SL-1 luonnonsuojelualueelle, jota ei ole kaavassa osoitettu rakentamiseen eikä vastaavaa kaavamääräystä erityislainsäädännön perusteella välttämättömien rakennusten sijoittamiseen ole annettu. Osayleiskaavalla näin ollen ei ole ratkaistu erityislainsäädännön mukaista rakentamista, kolttalakiin perustuvien kalapirttien tai poronhoidon harjoittamista varten rakennettavien paimentolaispaikkojen sijoittamista SL-1 alueilla.

Kuntaan on jätetty erityislainsäädännön perusteella Inarijärven rantavyöhykkeelle poikkeamislupahakemuksia tukikohdille, jotka ovat sijoittuneet edellä mainittujen yleiskaavassa rakentamiseen osoitettujen alueiden ulkopuolelle ja suojelluille ranta-alueille. Poikkeaminen on näin ollen olennaisesti kaavallisesti maankäyttöratkaisun vastaista käyttöä. Poikkeamislupaharkinnassaan kunta on todennut hankkeiden edellyttävän yksittäistä rakennuspaikkaa ja poikkeamismenettelyä laaja-alaisempaa suunnittelua hankkeiden vaikutusten arvioimiseksi luonnonsuojelulle varatuille ja yleiskaavassa vahvistetuille aluevarauksille muun muassa rantojensuojeluohjelmaa täytäntöönpanevana tavoitteena tulevalle maankäytölle. Hakemuksien sijoituessa Natura-alueelle ja rantojensuojelualueelle suojeluarvot on otettava poikkeamislupaharkinnassa erityisesti huomioon.

Päätökset ovat olleet kielteisiä; rakentamisen salliminen ranta-alueella, jolla on erityisesti valtakunnan tasolla määritetty luonnonsuojellinen status, joka on kaavoituksella vahvistettu ja merkittäviä maisemallisia arvoja, edellyttää yksittäistä rakennuspaikkaa laaja-alaisempaa suunnittelua. Tällaista laaja-alaista tarkastelua ei voida toteuttaa poikkeamismenettelyssä, jossa myönteinen poikkeamispäätös korvaa kaavoituksen ja koskee yksittäistä rakennuspaikkaa. Oikeus vastaavan ratkaisun hakemiseen on kuitenkin useammalla erityiseen etuuteen oikeutetulla.

Kunnanhallituksen päätökset ovat myös pitäneet hallinto-oikeudessa. Kolttalain 9 §:n säännös sinänsä takaa koltille erityisen oikeuden metsähallintoviranomaisen luvalla sijoittaa valtion maa- ja vesialueille muun muassa kalapirttejä. Tämä sijoittamisoikeus ei kuitenkaan ole rajoitukseton, eikä kolttalain mainitun säännöksen mukaisesti saatu sijoittamislupa syrjäytä alueidenkäyttölain (ent. maankäyttö- ja rakennuslain) kaavoitus- ja lupajärjestelmää ja sen ohjausvelvollisuutta luonnonsuojelua toimeenpanevana.

Asian ratkaiseminen

Inarin kunta, Metsähallitus, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Kolttien kyläkokous ja Saamelaiskäräjät ovat pitäneet 9.12.2025 palaverin koskien Inarijärven osayleiskaava-alueen rakentamista. Muistio ohessa.

Palaverissa keskusteltiin Inarijärven SL-1 luonnonsuojelualueelle rakentamisesta eri näkökulmista. Palaverissa todettiin, että tarkoituksenmukaisin pitkän aikavälin mahdollisuus asian ratkaisemiseksi voisi olla Inarijärven osayleiskaavan tarkistaminen erityiseen etuuteen perustuvan rakentamisen osalta. Niin sanotulla vaiheosayleiskaavalla ratkaistaisiin ainoastaan yhteen teemaan liittyvät asiakokonaisuudet, tässä tapauksessa erityislainsäädännön perusteella rakentaminen suojeluiksi osoitetuilla Inarijärven osayleiskaavan ranta-alueilla. Muun rakentamisen osalta osayleiskaavaa ei muuteta, vaan kaava säilyy ennallaan.

Kaavoituksella tutkitaan ympäristö- ja maisemanäkökulmista rakentamisen sijoittumisen mahdollisuudet ja voidaan hyväksyä esimerkiksi rakentamisen määrää ohjaavia mitoitusperiaatteita, kuten suunniteltu rakennuspaikkojen määrä rantaviivakilometriä kohden, rakentamiseen osoitettavan saaren tai niemen vähimmäiskokoa, etäisyys muuhun suunniteltuun rakentamiseen, olemassa olevaan tai yleiskaavassa osoitettuun uuteen rakennuspaikkaan. Laaja-alaisemmalla suunnittelulla voidaan ohjata tulevaa maankäyttöä kokonaisvaltaisesti ja tasapuolisesti ja arvioida kumulatiivisia vaikutuksia Naturaan ja rantojensuojeluohjelmaan rakennuspaikkojen määrän perusteella.

Suomen perustuslain mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Viranomaisten on aktiivisesti turvattava ja edistettävä saamelaisten perustusoikeutta harjoittaa ja kehittää perinteisten elinkeinojensa harjoittamisen edellytyksiä, niin että ne voivat säilyä elinkelpoisena myös tulevaisuudessa.

Kunnahallituksen tehtäviin ja toimivaltaan kuuluu maankäytön strateginen ja yleissuunnittelu. Kuitenkin suunnittelutyötä varten olisi hyvä nimetä ohjausryhmä, jossa on kunnan lisäksi edustusta useammasta eri organisaatiosta ja yhteisöstä:

- alueen paliskunnat
- Kolttien kyläkokous
- Saamelaiskäräjät
- Metsähallitus
- Lupa- ja valvontavirasto ja Elinvoimakeskus.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Tommi Kasurinen

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää

1. pyytää seuraavia sidosryhmiä esittämään jäsenensä ohjausryhmään:

- alueen paliskunnat
- Kolttien kyläkokous
- Saamelaiskäräjät
- Metsähallitus
- Lupa- ja valvontavirasto
- Elinvoimakeskus

1. nimetä Inarin kunnan edustajat ohjausryhmään
2. käynnistää vaiheosayleiskaavan tarkastelun Inarijärven osayleiskaavan SL-1 alueiden erityislainsäädäntöön perustuvan etuuden täyttymisen turvaamiseksi.

Päätös